

TINERETUL REVOLUȚIONAR BRAȘOVEAN ÎN MARILE BĂTĂLI DE CLASĂ DIN ANII CRIZEI ECONOMICE (1929—1933)

de
EUGENIA MÂNDREA, IOAN MÂNDREA

Criza economică din anii 1929—1933, care a cuprins toate ramurile de activitate și toate țările capitaliste, a avut urmări dezastruoase și asupra României. Simptomele crizei s-au manifestat în țara noastră încă din anul 1928, pentru ca în anul 1929 aceasta să se generalizeze și să cunoască maximă intensitate la jumătatea anului 1932. După această dată, criza a început să se atenueze, dar s-a menținut și în 1933¹.

Criza economică din România s-a remarcat prin caracterul ei general, cuprinzând toate ramurile producției, circulației și schimbului². În această perioadă sute de întreprinderi și-au încetat producția ori și-au redus capacitatea de lucru. Ca urmare, au avut loc mari reduceri de salarii, concedieri masive, devalorizarea produselor agricole, creșterea po-verilor fiscale, măsuri care au afectat masele largi populare din țara noastră³.

Consecințele dezastruoase ale crizei economice din anii 1929—1933 au fost simțite din plin de masele muncitoare din județul Brașov. O serie de fabrici și-au închis porțile, aruncând în stradă numeroși muncitori. Au fost concediați în această perioadă un număr mare de muncitori, vîrstnici și tineri, de la Uzinele „I.A.R.“, Mina de cărbuni „Concordia“ din Vulcan, „Atelierele C.F.R.“ Brașov, Tunelul „Teliu“ ș.a.⁴.

În același timp, condițiile de muncă ale muncitorilor au înregistrat o înrăutățire accentuată: în majoritatea întreprinderilor durata zilei de

---

¹ Ilie Ceaușescu, *P.C.R. steagul luptelor revoluționare din anii 1929—1933*, Editura științifică, București, 1971, p. 16.

² 1933. *Luptele revoluționare ale muncitorilor ceferiști și petroliști*, Editura politică, București, 1971, p. 17.

³ Ilie Ceaușescu, *op. cit.*, p. 24; *Situația clasei muncitoare din România. 1914—1944*, Editura politică, București, 1966, p. 227.

⁴ Arhiva C.C. al P.C.R., *fondul nr. 108*, mapa nr. 18; Arhivele Statului Brașov, *Colecția de documente privind mișcarea muncitorească din județul Brașov în anii 1919—1944*, documentul nr. 108/1929 și nr. 216/1932; *fondul Inspectoratul Muncii Brașov*, dosarul nr. 3/1930.

muncă se ridica la 10—16 ore, salariile au scăzut vertiginos și erau achitate abia după luni de zile⁵.

Ascuțirea crizei economice a lovit cu putere și masele de tineri muncitori, țărani, soldați din județul Brașov. Cel mai mult a avut de suferit tineretul muncitor — calfe și ucenici — care deținea și în întreprinderile capitaliste din Brașov o pondere însemnată din numărul total al salariaților. Potrivit unei statistici întocmită de Inspectoratul Muncii Brașov, în anul 1932, erau înregistrați un număr de 4 157 calfe și 1 428 ucenici, din care în orașul Brașov 3 520 calfe și 487 ucenici⁶. Desigur, această statistică este incompletă, în ea nefiind cuprinși calfele și ucenicii din întreprinderile și atelierelor mici.

Deși legea pentru ocrotirea muncii minorilor și femeilor și durata muncii, elaborată de guvernarea liberală în aprilie 1928, interzicea angajarea în întreprinderi a minorilor sub 14 ani și stabilea durata zilei de muncă la 8 ore, aceste prevederi erau total nesocotite de patroni. Ilustrativ pentru caracterul formal al acestei legislații este faptul că, în numeroase fabrici din Brașov lucrau copii începând de la vârsta de 12 ani, fiind utilizați la munci foarte grele ca și muncitorii vîrstnici. Astfel, în anul 1929, la Fabrica de postav „Scherg“ lucrau peste 800 de muncitoare, a căror vîrstă începea de la 12 ani⁷. În același an la Fabrica de locomotive „Honterus“ (Romloc)⁸, ca și la Uzinele de avioane „I.A.R.“⁹, în 1931, tinerii muncitori și ucenici sub vîrsta de 18 ani reprezentau o pondere însemnată din numărul total al angajaților. Această situație este mai evidentă la Fabrica de mașini „Schiel“ unde, în anul 1933, din cei 450 de lucrători existenți, 150 erau calfe, iar 60 ucenici¹⁰.

În ceea ce privește durata zilei de muncă pentru ucenici și tinerii muncitori, nicăieri în fabricile și atelierelor brașovene — ca de altfel în întreaga țară — nu se respecta limita stabilită de legislația în vigoare. Exemple concludente în acest sens sînt cele de la Fabrica de postav „Scherg“, unde tinerii și tinerele muncitoare lucrau cîte 10—12 ore pe zi sau de la Fabrica de bomboane „Hess“, unde timpul de lucru al tinerelor se prelungea pînă la 14 ore pe zi¹¹.

Datorită prelungirii duratei zilei de lucru, ucenicii cu greu puteau frecventa cursurile școlilor profesionale a căroră menire era să completeze cunoștințele dobîndite în atelier în vederea însușirii temeinice a me-

⁵ Arhivele Statului Brașov, *Colecția de documente privind mișcarea muncitorească din județul Brașov în anii 1917—1944*, documentul nr. 113/1929 și nr. 216/1932

⁶ Idem, *fondul Inspectoratul Muncii Brașov*, dosarul nr. 19/1931—1933.

⁷ *Viața Muncitoare* din 20 ianuarie 1929.

⁸ Arhivele Statului Brașov, *Colecția de documente privind mișcarea muncitorească din județul Brașov în anii 1917—1944*, documentul nr. 131/1929.

⁹ *Tînărul leninist*, nr. 4 din octombrie 1931.

¹⁰ Arhiva C.C. al P.C.R., *fondul nr. 108*, mapa nr. 7; *Tînărul leninist*, nr. 14 din decembrie 1933.

¹¹ *Viața muncitoare* din 20 ianuarie 1929; *Buletinul C.C. al U.T.C. din România*, nr. 1 din noiembrie 1933.

seriei*. Astfel, într-un memoriu adresat Inspectoratului Muncii din localitate, Comisia regională a sindicatelor Brașov releva că, la Școala de ucenici din str. Alexandru Vaida Voievod, ucenicii erau reținuți sistematic de către patroni după programul de muncă, pînă la orele 20, și chiar 21, fapt pentru care „lecțiile” începeau foarte tîrziu¹².

Răspлата pentru cele 10—12 ore sau chiar 14 ore de muncă pe zi erau cei cîțiva lei pe oră, care reprezentau în realitate, așa cum rezultă din unele anchete efectuate de zărele muncitorești, doar 20—40% din salariul ce li s-ar fi convenit¹³. Astfel, tinerii muncitori de la Fabrica de mașini „Schiel”, deși executau aceleași munci ca lucrătorii vîrstnici, primeau salarii mult mai mici, de numai 7—8 lei pe oră, iar ucenicii de 1—3 lei¹⁴. La Fabrica de bomboane „Hess” salariile erau foarte diferențiate: în timp ce tinerele muncitoare permanente erau retribuite cu 7 lei pe oră, cele angajate temporar doar cu 3—3,50 lei, deși efectuau aceleași munci¹⁵.

Intensificarea exploatării, salariile foarte scăzute, condiții mizere de muncă erau însoțite de concedieri abuzive, pedepse, bătăi și umilințe, care întregesc tabloul sumbru al vieții pline de privațiuni a tineretului muncitor. La fabrica de avioane „I.A.R.” — relatea *Tînărul leninist* — regimul fabricii e la fel ca cel din cazarmă. Pe lîngă bătăi și amenzi, muncitorii nu primesc lefurile luni de zile¹⁶, iar la Fabrica „Schiel” — „toată leafa ucenicilor este furată pentru a plăti căminul”¹⁷. Același era situația și la Fabrica „Scherg” unde, pentru lucruri neînsemnate, tinerele muncitoare erau bătute și concediate de către meșteri și patroni¹⁹ sau la Fabrica textilă „ITAG”, unde din salarii de foame de 150—180 lei pe săptămînă, tinerilor muncitori le rețineau amenzi de 50—100 lei¹⁸.

Munca extenuantă de 10—12 ore pe zi, lipsa oricăror măsuri de igienă, de protecția muncii, subalimentația, au avut urmări nefaste asupra tinerilor muncitori și ucenici. Descriind cruda exploatare și condițiile grele de viață ale tinerilor proletari, revista brașoveană *Spre stînga scria*

* Începînd din anul 1920, în orașele cu industrie mai dezvoltată, între care și la Brașov, au fost înființate de către Ministerul Muncii în înțelegere cu patronii, pe lîngă marile întreprinderi, școli profesionale pentru perfecționarea pregătirii profesionale al ucenicilor. Create cu scopul de a contribui la „ridicarea nivelului cultural-profesional al ucenicilor, pregătirea de buni și pricepuți meșteșugari”, aceste școli au devenit focare de șovinism, de propagare a unor idei potrivnice intereselor clasei muncitoare (C. Petculescu, *Crearea Uniunii Tineretului comunist*, Editura politică, București, 1972, p. 249).

¹² Arhivele Statului Brașov, *fondul Inspectoratului Muncii*, dosar nr. 13/1931, filele 5, 7.

¹³ *Tineretul comunist în acțiune*, Editura științifică, București, 1972, p. 196.

¹⁴ Arhiva C.C. al P.C.R., *fondul nr. 108*, mapa nr. 7; *Tînărul leninist*, nr. 14 din decembrie 1933.

¹⁵ *Tînărul leninist*, nr. 14 din decembrie 1933.

¹⁶ *Ibidem*, nr. 4 din octombrie 1931.

¹⁷ *Ibidem*, nr. 5 din octombrie 1931.

¹⁸ *Viața muncitoare*, nr. 3 din 20 ianuarie 1929.

¹⁹ Arhiva C.C. al P.C.R., *fondul nr. 108*, mapa nr. 7.

într-unul din articolele sale: „Opt ore de muncă, minimum de salar, concedii, asistență medicală, adevărata ocrotire pentru copii, formează încă deziderate ale căror realizare faptică se pierde în zările unor vremi ce vor veni curînd și în cari, îndrăzneala de a revendica dreptul la o viață omenească, nu va constitui un atentat la siguranța statului”²⁰.

O situație asemănătoare avea în această perioadă tineretul studios. Taxele școlare ridicate, la care se adăugau cheltuielile pentru rechizite, cărți, îmbrăcăminte etc. făceau ca fiii de muncitori și țărani să nu poată pătrundă, decît în foarte mică măsură, în învățămîntul mediu și în proporție cu totul neînsemnată în învățămîntul superior²¹.

Nici soarta tinerilor țărani muncitori nu era mai bună. La munca cîmpului, pe pămînturile celor înstăriți ei lucrau cîte 12—16 ore pe zi, primind în schimbul unei munci istovitoare cîte 20—30 lei pe zi. Din cauza lipsurilor și mizeriei — preciza ziarul *Brazda* — „mulți tineri vin la orașe în căutarea lucrului și negăsind îngroașe rîndurile șomernor muritori de foame”²². Referindu-se la situația țărănimii în anii crizei economice, un manifest al Secțiunii U.T.C. Brașov, din 1932, arată că mizeria, lipsurile și teroarea jandarmilor au produs adînci suferințe în rîndul tinerilor țărani muncitori²³.

Ajunși în rîndurile armatei, tinerii muncitori și țărani sufereau tot felul de privațiuni și umilințe: hrana neîndestulătoare, instrucții istovitoare, la care se adăuga tratamentul inuman, ca bătaia și insultele, cu ajutorul cărora se făcea „instruirea” militarilor. Într-unul din numerele sale, *Cazarma* înfiera metodele barbare, îndeosebi bătaia, la care erau supuși soldații din unitățile militare ale Brașovului²⁴.

Politica antipopulară a claselor exploatatoare de a arunca greutățile crizei economice asupra oamenilor muncii, a creat o stare de profundă nemulțumire generală. La chemarea partidului comunist, masele largi populare, în frunte cu clasa muncitoare, desfășoară ample lupte sociale împotriva ofensivei capitaliste și a monopolurilor străine, pentru ieșirea din criză pe cale revoluționară. În aceste mari bătălii de clasă s-a aflat de la început pe baricade, alături de cei vîrstnici și tineri muncitori, țărani, elevi, studenți sau soldați, loviți în aceeași măsură de consecințele crizei economice.

Sub conducerea și îndrumarea nemijlocită a partidului comunist, Uniunea Tineretului Comunist a mobilizat și antrenat tineretul exploatat la ample acțiuni revoluționare economice și politice, pentru apărarea intereselor fundamentale ale clasei muncitoare. Infruntînd teroarea dezlănțuită de autoritățile regimului burghez, uteciștii au acționat cu curaj pentru atragerea tineretului muncitor la luptă pe baza frontului unic,

²⁰ *Spre stînga*, nr. 3/1931, p. 31.

²¹ *Tineretul comunist în acțiune*, p. 201—202.

²² *Brazda*, nr. 1/1931.

²³ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 108, mapa nr. 18.

²⁴ *Cazarma*, nr. 2 din octombrie 1931.

pentru a sili clasele dominante să acorde condiții mai bune de viață pentru oamenii muncii²⁵.

Orientându-și activitatea în direcția sarcinilor trasate de Congresul al III-lea al U.T.C., din vara anului 1929, Secțiunea U.T.C. Brașov a acționat neconținut pentru integrarea organică a tineretului exploatat, pe baza unității de acțiune, în vîltoarea marilor lupte proletare din anii crizei economice. Sînt tot mai insistente apelurile la luptă unită pe care organizația locală le adresa tineretului. „Partidul Comunist din România și Uniunea Tineretului Comunist vă cheamă la luptă — se arată într-un apel al secțiunilor P.C.R. și U.T.C. Brașov, adresat la începutul anului 1931, muncitorilor vîrstnici și tineri de la Fabrica de avioane „I.A.R.“. La atacul burghez trebuie să răspundem cu atacul revoluționar al muncitorimii. Luați contact cu celelalte fabrici și porniți la luptă cu ei împreună. Organizați imediat consfătuiri la fabrică. Alegeți-vă un comitet de acțiune care să vă organizeze și să vă conducă lupta. Organizați ca semn de protest încetări de muncă”²⁶.

La chemarea Secțiunilor locale ale P.C.R. și U.T.C. tinerii muncitori și ucenici din întreprinderile județului Brașov — români, maghiari, germani — au participat activ la acțiunile revendicative ale clasei muncitoare, la mitingurile și demonstrațiile de protest împotriva ofensivei capitaliste și a monopolurilor străine. În cadrul luptelor revoluționare ale muncitorilor de la Tunelul „Teliu“ (februarie 1929), de la Fabrica de mașini „Schiel“ (august 1929), Uzinele de avioane „I.A.R.“ (mai 1930) ș.a.²⁷, tinerii muncitori și ucenici s-au aflat alături de cei vîrstnici, formulînd noi revendicări specifice privind îmbunătățirea condițiilor de muncă și de viață.

Un aspect însemnat al activității Secțiunii U.T.C. Brașov, din perioada de început a crizei economice îl constituie preocuparea manifestată pentru consolidarea și reactivizarea Secțiunilor de tineret de pe lîngă Sindicatele unitare din localitate care, încă de la constituirea lor, în aprilie 1928, s-au afirmat ca un factor activ în munca de educație, în spirit de clasă, a tineretului muncitor, în organizarea și antrenarea acestuia la majoritatea acțiunilor revendicative ale proletariatului brașovean, inițiate și conduse de către Secțiunea locală a Partidului Comunist²⁹.

La începutul anului 1929, ca urmare a unei mai intense acțiuni propagandistice desfășurată de uteciști în principalele fabrici și ateliere din Brașov, Secțiunea de tineret de pe lîngă Sindicatele unitare din localitate

²⁵ Ilie Ceaușescu, *op. cit.*, p. 104.

²⁶ Arhiva C.C. al P.C.R., *fondul nr. 26*, mapa nr. 29.

²⁷ Arhivele Statului Brașov, *Colecția de documente privind mișcarea muncitorească din județul Brașov în anii 1917—1944*, documentele nr. 116, 128 și 168/1929; vezi și Mircea Băltescu, Emil Poenaru, *File din activitatea și lupta comuniștilor brașoveni*, Brașov, 1971, p. 53—54.

²⁸ Arhivele Statului Brașov, *Colecția de documente privind mișcarea muncitorească din județul Brașov*, documentele nr. 105/1929.

își lărgeste baza organizatorică prin cuprinderea în rîndurile sale a noi membri, tineri muncitori și ucenici români, maghiari, germani²⁹.

Un evident salt calitativ se înregistrează și în domeniul muncii educative, șezătorile, serile culturale, excursiile sau adunările lunare constituind „o reală școală de educație a tineretului în vederea pregătirii lui pentru lupta de clasă”³⁰. La aceste acțiuni — care se desfășoară la sediul Sindicatelor unitare, din strada Roșiorilor nr. 4 — participau din ce în ce mai frecvent, pe lângă membrii Secțiunii de tineret, și numeroși ucenici din fabricile și atelierele orașului. Cu aceste prilejuri era popularizată linia politică a partidului comunist, se explica tinerilor muncitori ce este socialismul și comunismul, li se prezentau momentele mai importante din istoria mișcării muncitorești din România și din alte țări sau diferite aspecte din munca plină de abnegație a constructorilor socialismului din U.R.S.S. Totodată, aceste acțiuni erau tot atâtea ocazii de demascarea a condițiilor grele de muncă și de viață ale muncitorilor și țăranilor, ale tineretului, de propagare a necesității organizării și luptei unite împotriva exploatării capitaliste, pentru legalizarea P.C.R., U.T.C., Ajutorul Roșu și a celorlalte organizații revoluționare ale clasei muncitoare³¹.

În fruntea acestor acțiuni se situau uteciștii, membri ai Comitetului de conducere al Secțiunii de tineret, printre care: Floarea Gheorghe, Köpf Marton, Lakatos Dénes etc.³². Astfel, cu prilejul adunării Secțiunii de tineret de pe lângă Sindicatele unitare din Brașov, din 17 martie 1929, pentru alegerea unui delegat la Congresul Sindicatelor unitare de la Timișoara, din 2—5 aprilie 1929, tinerii muncitori au dat mandat reprezentantului lor — Floarea Gheorghe — să susțină în cadrul congresului ideea unei lupte hotărâte a proletariatului pentru recunoașterea existenței legale a Partidului comunist, a organizației sale de tineret și a Ajutorului Roșu³³.

Moment însemnat în istoria mișcării sindicale din țara noastră, Congresul Sindicatelor unitare de la Timișoara, din aprilie 1929, a reprezentat, în același timp, un pas înainte în direcția dezvoltării Secțiunilor de tineret de pe lângă Sindicatele unitare. În cadrul consfătuirii Secțiunii de tineret din localitate, din 10 aprilie 1929, tinerii muncitori au dezbătut problemele majore care s-au aflat în atenția congresului și care interesau masele largi de oameni ai muncii, inclusiv tineretul muncitor³⁴.

Dizolvarea de către guvernul național-țărănesc a Sindicatelor unitare, după Congresul de la Timișoara, a îngreunat din ce în ce mai mult activitatea secțiunilor de tineret. Cu toate acestea, ele au continuat activitatea organizatorică și propagandistică pe care au adoptat-o condițiilor

²⁹ *Ibidem*, nr. 119/1929.

³⁰ *Ibidem*, documentele nr. 104, 105, 107, 150 și 163/1929.

³¹ *Ibidem*, documentele nr. 104, 107, 113, 114, 117, și 125/1929.

³² *Ibidem*, documentele nr. 105 și 151/1929.

³³ *Ibidem*, documentele nr. 127, 150 și 151/1929.

³⁴ Arhivele Statului Brașov, *Colecția de documente privind mișcarea muncitorească din județul Brașov în anii 1917—1944*, documentul nr. 158/1929.

le ilegalitate. La Brașov, unii membrii ai secțiunii participă la ședințele legale ale activului de partid, la care se discuta problema organizării muncitorilor vîrstnici și tineri în comitete și celule de fabrică, sarcinile și formele de luptă în condițiile grele ale ilegalității³⁵. Forma principală a activității cultural-educative o constituia, în primul rînd, excursiile pe Valea Răcădăului, pe Tîmpa sau pe Valea Timișului, cu care prilej aveau loc, atît ședințele săptămînale cit și adunările ordinare lunare ale secțiunii³⁶.

Concomitent cu activitatea desfășurată în cadrul Secțiunilor de tineret de pe lîngă Sindicatele unitare se remarcă, în această perioadă de avînt revoluționar, o mai largă participare a tineretului revoluționar brașovean la acțiunile propagandistice ale organizației locale a Blocului Muncitoresc Țărănesc. Din ce în ce mai mulți tineri muncitori, comuniști și uteciști sînt prezenți, alături de muncitori și alte categorii de oameni ai muncii, la întrunirile și mitingurile organizate de Blocul Muncitoresc-Țărănesc.

Ei participă la acțiunile de răspîndire a manifestelor și apelurilor prin care Blocul cheamă oamenii vîrstnici și tineri din județul Brașov, indiferent de naționalitate, la luptă împotriva exploatării și asupririi, pentru drepturi și libertăți democratice³⁷.

Înscriindu-și activitatea pe coordonatele majore ale partidului comunist, Secțiunea U.T.C. Brașov a militat cu consecvență pentru întărirea vieții de organizație și a disciplinei revoluționare, pentru îmbunătățirea muncii în rîndul tuturor categoriilor de tineri și antrenarea acestora în tumultul revoluționar pe care luptele de la începutul crizei economice îl prevesteau.

Munca organizatorică și politică printre tinerii muncitori și ucenici din fabricile, atelierele și școlile profesionale brașovene s-a situat în centrul atenției Secțiunii locale U.T.C. Sub îndrumarea sa, tinerii muncitori au participat activ la acțiunile de răspîndire a manifestelor și a presei muncitorești al căror conținut se referea la necesitatea extinderii rețelei organizatorice, la crearea de noi celule U.T.C. în întreprinderi, școli etc.³⁸

O serie de manifeste editate de Secțiunile locale P.C.R. și U.T.C. se adresau deopotrivă tinerilor muncitori din orașele și satele județului Brașov, chemîndu-l la luptă unită împotriva exploatării capitaliste³⁹. În același timp, se intensifica propaganda printre ostași, reușind să se creeze în localitate, în spiritul indicațiilor partidului comunist, a documentelor

³⁵ *Ibidem*, documentele nr. 161, 165 și 166/1929.

³⁶ *Ibidem*, documentul nr. 163/1929.

³⁷ I. Măndrea, *Activitatea revoluționară desfășurată de organizația B.M.T. din județul Brașov între anii 1926—1932*, în *Cumidava* (Culegere de studii și cercetări a Muzeului județean Brașov), nr. 4/1970, p. 351—358.

³⁸ Arhivele Statului Brașov, *fondul Parchetul Tribunalului Brașov*, dosar nr. 1046/1930 și 756/1932.

³⁹ Arhiva C.C. al P.C.R., *fondul nr. 26*, mapele nr. 23 și 24.

plenarei a III-a a U.T.C. din 1931, cercuri de recruți⁴⁰. Cu ocazia manevrelor militare care au avut loc și la Brașov în anul 1931, Secțiunea U.T.C. a editat și răspândit manifeste, apeluri, lozinci și fluturași prin care soldații erau chemați la luptă pentru hrană, soldă și haine mai bune, contra corvezilor, umilințelor și bătăii, pentru fraternizarea cu lupta revoluționară a muncitorilor și țăranilor, din rîndurile cărora ei înșiși proveneau⁴¹.

O preocupare permanentă a Secțiunii U.T.C. din Brașov, a constituit-o îndrumarea tineretului spre activitatea asociațiilor cultural-sportive muncitorești. Un exemplu în acest sens îl constituie organizarea la Fabrica „Schiel“ a două echipe sportive muncitorești, care cuprindeau un număr însemnat de tineri⁴². La rîndul său, într-un apel *Tinărul leninist* adresa tinerilor muncitori din Brașov chemarea de a se constitui în organizații sportive muncitorești: „Refuzați în masă de a intra în organizațiile sportive și culturale fasciste. Intrați în cele revoluționare. Creați-le pe acestea acolo unde ele nu există“⁴³.

Succesele obținute de Uniunea Tineretului Comunist în consolidarea sa organizatorică, în munca de educare a tineretului și de mobilizare a acestuia la lupta revoluționară, cît și unele deficiențe care mai persistau încă în activitatea sa, au fost amplu analizate la Congresul al V-lea al P.C.R., eveniment de seamă în procesul de clarificare ideologică și maturizarea politică a mișcării muncitorești din țara noastră, în dezvoltarea partidului ca detașament de avangardă al clasei muncitoare. Rezoluția Congresului a IV-lea P.C.R. asupra stării și sarcinilor muncii partidului în sînul tineretului preciza că, în împrejurările creșterii avîntului revoluționar, generat de criza economică, Uniunea Tineretului Comunist trebuie să acorde o atenție deosebită organizării și conducerii acțiunilor economice ale tineretului din fabrici, de pe ogoare și ale celor șomeri, să persevereze pentru realizarea frontului unic. Totodată, U.T.C. era chemată să facă o cotitură în privința creșterii sale numerice, a activității organizatorice și politice, întăririi nucleului proletar, să folosească toate căile muncii legale și semilegale pentru cuprinderea maselor largi ale tineretului muncitor⁴⁴.

În lumina indicațiilor Congresului al V-lea al P.C.R., Secțiunea U.T.C. Brașov și-a concentrat, cu prioritate, atenția spre întărirea sa politică-ideologică și organizatorică; au fost constituite noi celule și consolidate cele existente, care cuprindeau în rîndurile sale un însemnat număr de tineri muncitori din marile întreprinderi. Una dintre cele mai

⁴⁰ Arhivele Statului Brașov, *Colecția de documente privind mișcarea muncitorească din județul Brașov în anii 1917—1944*, documentul nr. 227/1932.

⁴¹ *Tinărul leninist*, nr. 4 din octombrie 1931.

⁴² *Ibidem*, nr. 3 din august 1931.

⁴³ *Ibidem*, nr. 5 din octombrie 1931.

⁴⁴ *File din istoria U.T.C.*, p. 128.

active celule U.T.C. se afla la fabrica de mașini „Schiel“, în cadrul căreia a activat un timp și tânărul comunist Alexandru Moghioroș⁴⁵.

Un loc central în activitatea de propagandă a Secțiunii U.T.C. Brașov l-a ocupat acțiunea de răspîndire a manifestelor editate de organele centrale cît și de cele locale ale P.C.R. și U.T.C. Aceste manifeste cuprindeau înflăcărâte chemări la luptă adresate muncitorilor, țăranilor, tinerilor muncitori, ucenici, militari etc., pentru ieșirea revoluționară din criză, pentru mărirea salariilor, încetarea concedierilor ș.a. Un astfel de manifest intitulat *Muncitori tineri! Muncitoare tinere! Fraților! Ucenici! Tineri sătenii!*, editat de Secțiunea U.T.C. Brașov și răspîndit în iulie 1932, în Brașov și în comunele Rîșnov, Zărnești și Cristian, demasca exploatarea la care erau supuși tinerii muncitori în uzinele și fabricile din județul Brașov, relevînd necesitatea luptei lor unite pentru cucerirea unor revendicări legitime legate de îmbunătățirea condițiilor de muncă și de viață⁴⁶.

De multe ori, alături de manifeste, pe pereții diferitelor edificii din Brașov, erau lipiți în cursul nopții de către echipe formate din tineri muncitori, comuniști și uteciști, fluturași cuprinzînd caricaturi și lozinci cu conținut revoluționar și antimonarhic⁴⁷.

Una dintre principalele forme de propagandă revoluționară, de răspîndire în rîndul masei de tineret a politicii partidului comunist a constituit-o, alături de diferite publicații muncitorești, presa comunistă de tineret.

Printre organele de presă ilegale editate de către Secțiunea U.T.C. locală în această perioadă, care au adus o însemnată contribuție la munca de educație comunistă, marxist-leninistă a tineretului din Brașov, la mobilizarea acestuia la lupta revoluționară a proletariatului român, se numără gazetele *Ifjú Dolgozó* („Tînărul muncitor“), apărut în mai 1931 și *Ifjú Bolsevik* („Tînărul bolșevic“), apărut în ianuarie 1932⁴⁸.

În editorialul primului său număr, gazeta *Ifjú Bolsevik* referindu-se la misiunea ce și-a asumat-o, arăta: „Apariția ziarului trebuie să reprezinte o cotitură în viața Uniunii Tineretului Comunist din Brașov. Trebuie să întrebuițăm ca o armă în lupta împotriva burgheziei, în organizarea și conducerea luptei maselor largi ale tineretului muncitor“⁴⁹. Articolele apărute în coloanele celor două organe de presă informau tineretul muncitor despre situația politică din România, demascau condițiile grele de lucru și exploatarea nemiloasă la care erau supuși tinerii muncitori și ucenici de la fabricile „Scherg“, „I.A.R.“, „Schiel“, Fabrica de hîrtie Zărnești⁵⁰.

⁴⁵ Arhiva Comitetului județean U.T.C. Brașov, *Schiță monografică a organizației U.T.C. de la Uzina „Hidromecanica“*, p. 1—3.

⁴⁶ Arhiva C.C. al P.C.R., *fondul nr. 108*, mapa nr. 18.

⁴⁷ *Ibidem*, mapele nr. 24 și 25.

⁴⁸ *Ibidem*, mapele nr. 5 și 14.

⁴⁹ *Ifjú Bolsevik*, nr. 1 din ianuarie 1932.

⁵⁰ Arhiva C.C. al P.C.R., *fondul nr. 108*, mapele 5 și 14.

Alături de aceste organe de presă locală, un rol în educația în spirit revoluționar, de clasă a tineretului din județul Brașov, în mobilizarea sa în jurul obiectivelor de luptă ale partidului comunist l-au avut organele centrale de presă ale P.C.R. și U.T.C. între care: *Tinărul leninist*, *Cazarma*, *Viața muncitoare* și *Munkásélet* au cunoscut o largă răspîndire în județul Brașov⁵¹.

Bogata literatură propagandistă — presa locală, manifeste, apeluri, fluturași etc. — era tipărită la Brașov în condiții deosebit de grele, folosindu-se în acest scop variate mijloace și forme, specifice munci ilegale. O mare parte din aceste materiale erau tipărite în sala de mașini a Băilor comunale „Eforia” din Brașov, unde era instalată o mașină de multiplicat ce aparținea Secțiunii locale a tineretului comunist⁵².

Acțiunea de tipărire dar, mai ales, de răspîndire a acestor materiale propagandistice, în condițiile intensificării măsurilor represive ale autorităților, cereau din partea tinerilor comuniști un deosebit curaj, devotament și spirit de sacrificiu. Filele dosarelor de anchetă ale arhivei tribunalului din Brașov cuprind numeroase exemple de tineri comuniști brașoveni care, arestați și condamnați pentru participare la asemenea acțiuni, au înfruntat cu hotărîre și demnitate aparatul represiv și justiția burgheză. Astfel, în mai 1932 au fost trimiși în judecată doi tineri muncitori — Iosif Ferencz (24 ani) și Iosif Szabó (16 ani) —, care la 31 martie 1932 au fost surprinși — așa cum rezultă din dosarul de anchetă — „răspîndind manifeste comuniste cu caracter incendiar” în rîndul ucenicilor de la Școala profesională din Str. Băilor din Brașov. În pofida metodelor dure folosite de autoritățile polițienești în timpul anchetei ei au refuzat să deconspire activitatea organizației⁵³. În ziua de 5 ianuarie 1933, au fost arestați alți doi tineri muncitori — Dumitru Popovici și Ioan Ardeleanu — pentru că au răspîndit printre muncitori manifeste comuniste care — așa cum este consemnat în dosarul de trimitere în judecată — „ațîțau clasa muncitoare contra patronilor și autorităților”. În fața atitudinii demne a celor doi tineri muncitori, la 16 octombrie 1933, Tribunalul din Brașov este nevoit să pronunțe sentința de achitare, sub pretextul că „...nu au existat martori”⁵⁴.

În aceeași perioadă este judecat și condamnat de același tribunal, la 2 ani închisoare, Bela Simion, în vîrsta de 19 ani, pentru activitatea desfășurată în cadrul secțiunii locale a U.T.C. și participarea la acțiuni de răspîndire a manifestelor⁵⁵.

⁵¹ Arhivele Statului Brașov, *fondul Parchetului Tribunalului Brașov*, dosar nr. 1297/1929; *Colecția de documente privind mișcarea muncitorească din județul Brașov în anii 1917—1944*, documentul nr. 199/1931.

⁵² Idem, *fondul Legiunea de jandarmi Brașov*, dosar nr. 3 A/1933, pachet 4, fila 73.

⁵³ Idem, *fondul Parchetului Tribunalului Brașov*, dosar nr. 756/1932, fila 1; Mircea Băltescu, Emil Poenaru, *op. cit.*, p. 94.

⁵⁴ Arhivele Statului Brașov, *fondul Parchetului Tribunalului Brașov*, dosar nr. 1271/1933, fila 2.

⁵⁵ Mircea Băltescu, Emil Poenaru, *op. cit.*, p. 73.

Pe fondul situației social-economice precare a oamenilor muncii de la orașe și sate, a acțiunilor revoluționare de amploare purtate de aceștia sub conducerea partidului comunist, activitatea propagandistică desfășurată de Secțiunea locală U.T.C. a dinamizat, în mod nemijlocit, cursul luptei maselor de tineri din orașul și județul Brașov, în fruntea cărora s-au situat uteciștii. Acesta s-a vădit în mod practic în atragerea tineretului muncitor, alături de cei vîrstnici, la acțiunile revendicative care au avut loc, în anul 1932, la mina *Concordia* din Vulcan, la „Schiel” și „I.A.R.”⁵⁶, în sprijinirea, de către Secțiunea locală U.T.C., a luptei șomerilor. Un număr din ce în ce mai mare de tineri muncitori au participat activ la puternicile acțiuni demonstrative desfășurate de șomerii din Brașov în cursul anilor 1931 și 1932. Cu prilejul unui asemenea manifestații, care a avut loc la 26 decembrie 1932, uteciștii purtau pancarde cu lozincă: „Vrem lucru, pîine și ajutor de stat pentru șomeri!” Poliția a intervenit cu brutalitate, împrăștiind pe demonstranți și arestînd un însemnat număr dintre ei, între care și nouă tineri muncitori⁵⁷.

Cu ocazia aniversării unor momente din istoria de luptă a clasei muncitoare — 1 Mai sau Ziua internațională a tineretului (prima duminică a lunii septembrie) — tinerii comuniști din Brașov arborau drapelul roșu, stîndardul de luptă al comuniștilor, pe unele fabrici din localitate sau județ. Astfel, la Brașov, în seara zilei de 30 aprilie 1932, în preajma sărbătoririi zilei de 1 Mai, un grup de tineri muncitori, în frunte cu utecistul Anton Balazs, au arborat steagul roșu pe coșul Fabricii „ITAG”. Arestat, Anton Balazs a refuzat, în pofida tuturor măsurilor de tortură și de intimidare, să trădeze numele tovarășilor de acțiune. Aceeași atitudine demnă a avut-o și în timpul procesului judecat la Tribunalul din Brașov în urma căruia a fost condamnat la 1 an închisoare și 10 000 lei amendă⁵⁸. Acțiuni similare au avut loc la uzina „Concordia” din Vulcan, la 7 septembrie 1932, și la Fabrica de Celuloză din Zărnești, în ziua de 6 noiembrie a aceluiași an. Ca urmare a acestor acțiuni mai mulți tineri muncitori din comunele Zărnești și Rîșnov, printre care Ion Codlean, Petre Töpfner, Alexe Crețu, Iosif Nagy au fost arestați, judecați și condamnați la ani grei de închisoare⁵⁹.

Analizînd situația politică și organizatorică precum și sarcinile organizațiilor comuniste de tineret din Transilvania, Rezoluția C.C. al

⁵⁶ Dorica Bucur, *Cîteva aspecte privind activitatea P.C.R. și mișcarea muncitorească din județul Brașov între anii 1929—1933*, în *Cumidava* (Culegere de studii și cercetări a Muzeului Județean Brașov), nr. 3/1969, p. 355—356.

⁵⁷ Arhiva C.C. al P.C.R., *fondul nr. 108*, mapa nr. 27; Arhivele Statului Brașov, *fondul Parchetul Tribunalului Brașov*, dosarul nr. 2783/1932; *Tinărul leninist*, nr. 1 din ianuarie 1933.

⁵⁸ Arhiva C.C. al P.C.R., *fondul nr. 108*, mapa nr. 16; Mircea Băltescu, Emil Poenaru, *op. cit.*, p. 97.

⁵⁹ Arhivele Statului Brașov, *Colecția de documente privind mișcarea muncitorească din județul Brașov în anii 1917—1944*, dosar nr. 216/2460/1932; Mircea Băltescu, Emil Poenaru, *op. cit.*, p. 97.

U.T.C., din iunie 1932, releva rezultatele pozitive obținute de Secțiunea U.T.C. Brașov, în special după Congresul al V-lea al P.C.R., pe linia extinderii rețelei de celule U.T.C. în întreprinderi, a antrenării tineretului brașovean la luptele revoluționare ale proletariatului⁶⁰. Totodată, Rezoluția sublinia necesitatea intensificării acțiunii de creare a celulelor în întreprinderile și satele cele mai importante din regiune, a muncii de educație marxist-leninistă în vederea ridicării nivelului ideologic-cultural al membrilor organizației, a activității de demascare a organizațiilor burgheze de tineret și îndeosebi a celor de extremă dreaptă, care aveau influență nefastă asupra unor tineri proveniți mai cu seamă din categoriile neproletare⁶¹.

Marile bătălii de clasă ale muncitorilor ceferiști și petroliști din ianuarie—februarie 1933, prin nivelul înalt de organizare, combativitate și fermitate, au avut o profundă înriurire asupra conștiinței maselor muncitoare, determinând frământări și agitații în toate întreprinderile din Brașov. Răspunzînd chemării partidului, tinerii muncitori din Brașov, în frunte cu comuniștii și uteciștii, au luat parte activă la acțiunile de solidaritate ale muncitorilor de la Atelierele C.F.R., de la Fabricile „Schiel“, „ITAG“, „Fabrica de piele“, „Scherg“ etc. cu lupta eroică a ceferiștilor de la „Grivița și a petroliștilor din Valea Prahovei⁶².

Cu prilejul procesului conducătorilor luptelor muncitorilor ceferiști și petroliști, organizația U.T.C. Brașov a lansat în preajma zilei de 1 august 1933, manifestul intitulat: *Tovarăși! Muncitori! Tineri Muncitori! Tinere Muncitoare!*, în care cerea stingerea odiosului proces intentat celor mai devotați fii ai poporului român⁶³.

În urma bătăliilor de clasă din anii 1929—1933, a experienței acumulată în acești ani de puternice frământări sociale, organizația locală U.T.C. și-a întărit influența politico-ideologică asupra tineretului revoluționar. În perioada următoare, s-au intensificat acțiunile inițiate de celulele U.T.C. în rîndul tineretului muncitor. La Fabrica de cauciuc din Brașov tinerii au declanșat, în iulie 1934, o acțiune revendicativă împotriva reducerilor de salarii⁶⁴. Pe fondul unor nemulțumiri generate de înăsprirea exploatării, celula U.T.C. de la Fabrica metalurgică „Schiel“ a organizat, pe bază de front unic, mai multe acțiuni parțiale, mobilizînd pe ucenici la luptă pentru cucerirea unor revendicări legate de plata regulată a salariilor și respectarea de către direcțiunea fabricii a unei pauze dintre programul de lucru și orele de școală. Treizeci de ucenici au mers la conducerea fabricii apărînd aceste drepturi. Tinerii muncitori din fabrică, sprijiniți de cei vîrstnici, au fost solidari. Astfel, au reușit să obțină, e drept numai parțial, una din revendicări — spor la salariu —, însă numai pentru cîțiva ucenici dintre cei care lucrau la secția de tur-

⁶⁰ *Buletinul C.C. al U.T.C. din România*, nr. 3 din iunie 1932.

⁶¹ *Ibidem*.

⁶² Mircea Băltescu, Emil Poenaru, *op. cit.*, p. 59—61.

⁶³ Arhiva C.C. al P.C.R., *fondul nr. 108*, mapele nr. 23 și 24.

⁶⁴ *Buletinul C.C. al U.T.C. din România*, nr. 1 din noiembrie 1933.

nătorie. Tot la această fabrică, un comitet de acțiune compus din 12 ucenici a inițiat o acțiune împotriva condițiilor grele din școală, la care au participat 60 de ucenici⁶⁵.

Pe aceeași linie se situează și acțiunile celulei U.T.C. de la Fabrica „Hess“, unde din cei 250 muncitori aproape 90% erau tineri. Aici, uteciștii s-au situat în fruntea unei acțiuni energice a tinerilor pentru sporirea salariilor și introducerea unui regim de 8 ore de muncă. În acest scop, celula U.T.C. a ținut întruniri și consfătuiri în grupuri cu tinerele muncitoare, a lansat un manifest în peste 100 de exemplare prin care tinerii erau chemați să acționeze cu fermitate, să formeze comitete de front unic pentru a spori șansele satisfacerii revendicărilor formulate⁶⁶.

În focul luptelor de clasă din perioada crizei economice (1929—1933), tinerii muncitori din întreprinderile brașovene — români, maghiari, germani — au participat la numeroase acțiuni ale clasei muncitoare, inițiate și conduse de organizațiile locale P.C.R. și U.T.C., pentru cucerirea drepturilor și libertăților legitime ale celor ce muncesc. Cursul acestor lupte a relevat, în chip concludent, aportul tineretului și al organizației sale comuniste la lupta revoluționară a proletariatului, necesitatea realizării unității muncitorești de acțiune.

Marile bătălii de clasă din anii 1929—1933 au scos în evidență abnegația, curajul, devotamentul și spiritul de sacrificiu al tineretului muncitor de pe aceste meleaguri, utilitatea experienței dobândită în aceste împrejurări, materializându-se plenar în anii ce au urmat.

**LA JEUNESSE RÉVOLUTIONNAIRE DE BRAȘOV
DANS LES GRANDES BATAILLES DE CLASSE PENDANT LA GRANDE CRISE
DE 1929—1933**

(Résumé)

En s'appuyant sur la presse de l'époque et sur certains documents d'archives, l'auteur reconstitue quelques aspects moins connus de la lutte de la jeunesse ouvrière de Brașov entre 1929—1933. On insiste sur la contribution de la jeunesse et de son organisation communiste à la lutte révolutionnaire du prolétariat de Roumanie.

⁶⁵ *Tinărul leninist*, nr. 14 din decembrie 1933.

⁶⁶ *Ibidem*.